

VIISARI

Ennalta ehkäisevä päihdetyö

2013

Pieksämäen kaupunki
Nuorisotoimi
Ennalta ehkäisevän päihdetyön työryhmä
Viisari

Kevät 2013
Viisarityöryhmä
koonnut Sanna Kinnunen
Kehittämistyön harjoittelu / sosionomi AMK
Pieksämäen kaupunki / nuorisotoimi

Alkuun

Käsitteiden määrittely ja yleisten lähtökohtien auki kirjoittaminen yhdessä eri toimijoiden kanssa tehtävässä työssä mahdollistavat onnistuneen vuorovaikutukset ja hyvän yhteistyön rakentamisen. Usean eri toimijan verkostotyössä tärkeintä on kuitenkin laadukas ja tuloksellinen työ, jonka suurin mahdollistaja on se, että eri ammattilaiset ymmärtävät toisiaan ja toimivat samojen tavoitteiden pohjalta.

Tavoitteena ehkäisevän päihdetyön on koota yhteen kaikki ne tavoitteet, joiden eteen yhdessä pyritään. Työllä saavutetaan suurin mahdollinen teho, kun eri toimijat puhuvat keskenään samaa kieltä. Tämä opas onkin tarkoitettu niin ammattilaisten kuin nuorten ja vanhempienkin avuksi määrittämään ehkäisevää päihdetyötä Pieksämäellä. Opas toimii tukena Pieksämäellä aiemmin laaditulle Nuorten päihdetyön toimintamallille.

Päihteettömyyttä, sekä mielenterveyttä, edistävä ja ongelmia ehkäisevä työ tavoittelee voimavarojen vahvistamista. Sen avulla pyritään löytämään ongelmilta ja suojaavia tekijöitä ja vähentämään riskitekijöitä. Varhainen puuttuminen ja ongelmilta suojaaminen on mahdollista, kun yhteisöllisyyttä ja osallisuutta vahvistetaan.

Koululaisen turvaverkko, 2013.

SISÄLTÖ

Ennalta ehkäisevä päihdetyö	4
Ehkäisevän päihdetyön työryhmä Viisari.....	6
Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö	7
Ehkäisevää työtä ohjaava lainsäädäntö	9
Toimintamalleja	11
Päihdekulttuurin haastaminen ja päihdevalistus	11
Varhaisen puuttumisen malli.....	13
Huolen vyöhykkeet	13
Päihteiden käytön puheeksi otto	15
Mini-interventio	15

Ennalta ehkäisevä päihdetyö

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sekä sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen, vähentävät kunnan palvelujärjestelmän kuormittumista. Parhaimmillaan kunnan ehkäisevällä päihdetyöllä edistetään päihteettömiä elintapoja ja päihdeongelmista kärsivien ihmisten oikeuksia, vähennetään päihdehaittoja sekä parannetaan päihdeilmiön ymmärtämistä. On aina inhimillisempää ja taloudellisempaa ehkäistä päihdeongelmia, kuin korjata vaurioita.

Ennaltaehkäisevä päihdetyö on lakisääteistä toimintaa, johon on aina luotava yleiset edellytykset kuntien ja valtion puolesta. Ehkäisevästä päihdetyöstä käytännön tasolla vastaavat kunnat eri hallinnonaloineen, järjestöt ja muut yhteisöt yhdessä. Keskeistä työssä on sen moniammattillisuus ja monitoimisuus, joilla saavutetaan suurin mahdollinen vaste työlle. Ehkäisevä päihdetyö on työtä, jolla tavoitellaan kansalaisten terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä.

Kaiken ehkäisevän päihdetyön tavoitteena onkin edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia, käytännössä siihen pyritään

- edistämällä päihteettömiä elintapoja
- ehkäisemällä ja vähentämällä päihdehaittoja
- lisäämällä päihdeilmiön ymmärrystä ja hallintaa
- vähentämällä päihteiden kysyntää, saatavuutta ja tarjontaa

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on laatinut kunnille suositukset kunnassa tai muualla yhteistoiminta-alueella tehtävään päihdetyöhön. Sen mukaan painopiste on suunnattava selkeästi ehkäisevään päihdetyöhön. Kunnissa on pyrittävä käsittelemään päihdekuormaa vuosittain poliittisella tasolla ja on sovittava päihdehaittojen ehkäisyn työn- ja vastuunjako. Suositusten mukaan on määriteltävä strategioissa tahto päihdehaittojen ehkäisemiseksi. Niiden mukaan päihdetyötä on toteutettava laaja-alaisesti, koordinoidusti ja verkostoituneesti, sillä verkostotyö on tehokkaampaa kuin erilliset yksittäiset toimet.

Pieksämäen kaupunki, yhteistyökumppaneinaan Pieksämäen seudun Liikunta Ry sekä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Pieksämäen yhdistys Ry, on kirjoittanut alkoholiohjelman mukaisen kumppanuussopimuksen. Sopimuksen mukaan on yhteisesti sitouduttu alkoholihaittojen ehkäisyyn ja vähentämiseen. Sopimus on aina kirjallisesti vahvistettu. Kumppanikaupunki sitoutuu aina noudattamaan laatimaansa toimintasuunnitelmaa, arvioimaan toimintaansa sekä tiedottamaan alkoholiohjelmasta omalla toimialueellaan. Kumppanuussopimus mahdollistaa myös erilaisten koulutusten järjestämistä kumppanuussopimuksen allekirjoittaneiden kaupunkien yhteistyönä.

Pieksämäen alkoholiohjelman kumppanuustavoitteina on:

- mini-interventio peruspalveluissa koskien kaikkia ikäryhmiä
- nuorten alkoholin saatavuuden rajoittaminen ja alkoholikokeilujen vähentäminen sekä alkoholinkäytön aloittamisiään myöhentäminen
- lapsinäkökulman vahvistaminen perheissä, joissa päihteiden on päihteiden ongelmakäyttöä ja lapsinäkökulman huomioiminen aikuisten palveluissa
- yhteistyön tiivistäminen lapsiperheiden kanssa työskentelevien välillä

Alkoholiohjelman yleiset vuositeemat ovat

- 2013 Alkoholi ja väkivalta
- 2014 Uudet lait eläväksi
- 2015 Alkoholi, tapaturmat ja arjen turvallisuus

(Terveyden ja hyvinvoinnin laitos -> Alkoholiohjelma. 2013.)

(Terveyden ja hyvinvoinnin laitos -> Neuvoa antavat. 2013.)

Ehkäisevän päihdetyön työryhmä Viisari

Pieksämäen kaupungin päihdestrategiassa on määritelty, että ehkäisevää päihdetyötä varten on luotava oma selkeä ryhmä, joka on vastuutettu suunnittelemaan, kordinoimaan ja seuraamaan ehkäisevää päihdetyötä alueella. Pieksämäellä ehkäisevän päihdetyön työryhmä Viisari on perustettu tähän tarpeeseen. Moniammatillinen työryhmä Viisari on toiminut vuodesta 1997 Pieksämäellä koordinoiden kaikkea nuoriin kohdistuvaa päihdetyötä, etenkin painottaen ennalta ehkäisyä. Työ on monen eri toimijan välistä yhteistyötä, jota tehdään paljolti osana eri ammattikuntien perustyötä. Viisari työryhmässä on edustajat koulu-, nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimesta, poliisista sekä EHYT Ry:stä. Työryhmä on kaupungissa yhteinen virallistettu taho, joka luo yhteisen linjan koko kaupungin eri toimijoiden välille.

Ehkäisevän päihdetyön työryhmä Viisarin tavoitteet

- edistää raittiita ja terveitä elämäntapoja
- ehkäistä ja vähentää päihdehaittoja sekä sosiaalisia ja riippuvuuksista aiheutuvia ongelmia
- edistää ihmisten terveyttä, sosiaalista tasa-arvoa ja toimintakykyä, hyvinvointia, liikenneraittiutta sekä turvallisuutta
- vaikuttaa selviytymisongelmia aiheuttavien yhteiskunnallisten epäkohtien poistamiseksi
- luoda jäsenilleen edellytyksiä toimia ihmisten elämänhallinnan vahvistamiseksi
- vaikuttaa päihteiden kysyntään, saatavuuteen ja tarjontaan

Toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi

- **Tiedon jakaminen ammattilaisten kesken**
 - yhteiset palaverit säännöllisesti, joissa tietoa on mahdollista jakaa verkoston kesken ja viedä sitä myös eteenpäin
 - tiedottaminen ajankohtaisista asioista

- koulutukset
- kumppanuussopimukset (esimerkiksi alkoholiohjelma)
- **Tapahtumien järjestäminen**
 - teemapäivät ja – viikot
 - kuka päättää elämyksellinen päihdetietousputki kuudesluokkalaisille
 - ennalta ehkäisevän päihdetyön viikko
- **Päihdevalistus eri muodoissaan**
- **Tiedottaminen**
 - ajankohtaiset tapahtumat
 - tämän hetken päihdeilmiöt alueella (esimerkiksi nuorten suosimat päih-teet, mikä nuoria tällä hetkellä kiinnostaa päihteissä jne.)

Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen suositusten mukaan kunnassa tai yhteistoiminta-alueella on määriteltävä ehkäisevää päihdetyötä johtava taho sekä ehkäisevän päihdetyön työntekijä tai yhdyshenkilö, jolle on selkeästi määritelty työnkuva ja riittävät resurssit. Pieksämäellä on nimetty yhdyshenkilö, jonka toimenkuviin kuuluvat esimerkiksi Viisarityöryhmän puheenjohtajuus, ehkäisevän päihdetyön viikon koordinointi sekä Kuka päättää – viikon työryhmän toiminnasta vastaaminen. Lisäksi yhdyshenkilö vastaa nuorten päihdetyön toimintamallin seuraamisesta ja päivittämisestä. Pieksämäellä yhdyshenkilön tehtävään ei ole palkattu erillistä henkilöä, vaan työtä tehdään muun työn ohessa, joten yhdyshenkilön tehtävät koostuvat lähinnä tehtävän työn koordinoinnista yhteistyössä koko ehkäisevän päihdetyön työryhmän kanssa.

Pieksämäen kaupungin päihdestrategiassa on määriteltynä ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilölle, yhdessä muun ehkäisevän päihdetyön työryhmän sekä muiden tarvit-

tavien tahojen, esimerkiksi eri virkamiehet ja koulut, kanssa monien erilaisten tehtävien koordinointia:

- **Verkostotyö**

- Viisari työryhmän puheenjohtajuus, koolle kutsuminen
- päihdekampanjoista vastaaminen, laadun valvonta ja koordinointi yhteistyötahoille
- verkostoyhteistyön toimintamalleista sopiminen, kirjaaminen ja tiedottaminen
- kumppanuussopimukset (esimerkiksi alkoholiohjelma)
- järjestöjen osaamisen ja materiaalien hyödyntäminen

- **Koulutukset**

- päihdeosaamisen lisääminen
 - ammattihenkilöstö
 - nuoret
 - vanhemmat
 - muut
- käytännössä säännölliset koulutukset, vanhempainillat, nuorten päihdeopetus ja – kasvatus, tiedotus, kuka päättää -putki, oppilashuolto, keskustelut nuoren kanssa, nuorisotyö
- täsmäkoulutukset (esimerkiksi huumausaineista)
- päihdestrategiasta tiedottaminen

- **Tapahtumat**

- ehkäisevän päihdetyön viikon koordinointi
- kuka päättää – ohjelman koordinointi
- teemaviikot / -päivät
- nuorille riittävästä päihhteettömiä vapaa-ajan vietto mahdollisuuksia

- **Osallisuus**

- erityisesti nuorten osallistaminen mukaan kaikkeen toimintaan aina suunnittelusta toteutukseen ja arviointiin
- tapahtumien suunnitteluissa yhteistyö eri tahojen kanssa

- **Ajankohtaiset asiat**

- ehkäisevän päihdetyön mallin päivitys
- tiedottaminen
- yhteisistä toimintamalleista sopiminen

Ehkäisevää työtä ohjaava lainsäädäntö

Ennalta ehkäisevää päihdetyötä määrittelevät monet eri lait, muun muassa päihdehuoltolaki, alkoholilaki sekä esimerkiksi lastensuojelulaki. Lainsäädännöllinen pohja työssä nojaa kuitenkin jo perustuslakiin (731/1999) ja siellä määriteltyihin hyvinvointioikeuksiin. Hyvinvointioikeudet turvaavat ihmisarvoisen elämän perusedellytykset eli toimeentulon, koulutuksen sekä sosiaali- ja terveyspalvelut. Myös yhdenvertaisuus- ja osallistumisoikeudet kuuluvat perusoikeuksiin. Ehkäisevän päihdetyön voidaankin sanoa olevan osaltaan hyvinvointioikeuksien toteuttamista, sen avulla turvataan perus- sekä hyvinvointioikeudet. Ehkäisevän päihdetyön avulla pyritään ehkäisemään päihteiden käytöstä johtuvia riskejä ja vaikeuksia, jotka voivat rajoittaa perusoikeuksien toteutumista.

Päihdehuollon tavoitteena on päihdehuoltolain (41/1986) mukaan ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä erilaisia sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Päihdehuollolla pyritään edistämään myös päihteiden ongelmakäyttäjien ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta. Raittiustyölain (828/1982) mukaan päihdetyön tarkoituksena on totuttaa kansalaiset terveisiin elämäntapoihin ohjaamalla heitä välttämään kaikkea päihteiden käyttöä. Raittiustyölaki velvoittaa ja toisaalta oi-

keuttaa kuntia vastaamaan päihteiden käyttöä ehkäisevästä työstä myös nuorien kanssa.

Alkoholilain (1143/1994) mukaan pyritään ehkäisemään alkoholipitoisista aineista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja ohjaamalla alkoholin kulutusta. Alkoholilaki kieltää alkoholin tarjoamisen ja myymisen alle kahdeksantoista-vuotiaalle (Laki alkoholilain muuttamisesta 342/2009), lain mukaan alkoholijuomaa ei saa myöskään pitää hallussaan, tai kuljettaa jos se ei ole laillisesti maahantuotua tai valmistettua tai sen myyntiin ei ole alkoholilain mukaan nojalla oikeutta tai myönnettyä lupaa. Alkoholilain rikkomisesta voidaan määrätä sakko- tai tuomiorangaistus.

Lastensuojelulain (417/2007) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvu-ympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Ehkäisevällä lastensuojelulla pyritään edistämään ja turvaamaan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Laki velvoittaa opetuksen ja nuorisotyön parissa toimivia antamaan lapselle ja nuorelle erityistä tukea silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Lastensuojelulaissa lapsena pidetään alle 18-vuotiaasta ja nuorena 18–20-vuotiaasta. Vuonna 2008 voimaan tulleessa lastensuojelulaissa ehkäisevää työn merkitystä korostetaan voimakkaasti, jotta lastensuojelun tarvetta voitaisiin vähentää tarjoamalla varhaista tukea jo ennen ongelmien muodostumista.

Nuorisolain (76/2006) mukaan on tuettava nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistettävä nuorten aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistamista sekä kasvu- ja elinoloja. Nuorisolaissa korostetaan ennaltaehkäisevän työn merkitystä ja ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään luomaan kasvatuksellista perustaa. Nuorten kasvu- ja elinolot on turvattava ja järjestettävä siten, että kasvu itsenäiseksi ja toimintakykyiseksi kansalaiseksi on mahdollista ja ehkäisevä päihdetyö, sekä päihdekasvatus, luokin tähän työhön edellytyksiä. Nuorisolain mukaan nuoria ovat kaikki alle 29-vuotiaat.

Kaiken päihdehuollon tavoitteena lain mukaan on kiinnittää huomioita keskinäiseen yhteistyöhön erilaisten viranomaisten (mm. sosiaali- ja terveydenhuolto, työvoimatoimi, koulutoimi, nuorisotoimi, seurakunta, poliisi) ja yhteisöjen välillä. Moniammatill-

sesti on seurattava ja välitettävä tietoa ongelmakäytön syntyyn, ehkäisyyn ja hoitoon liittyvistä tekijöistä ja annettava asiantuntija-apua päihteiden käytön vähentämiseksi ja haittojen ehkäisemiseksi.

Toimintamalleja

Päihdekulttuurin haastaminen ja päihdevalistus

Suomalaiseen päihdekulttuuriin kuuluu vahvasti humalajuominen. Kulttuuri luo edellytykset, jotka altistavat käyttämään alkoholia ja perustan humalajuomisen hyväksynnälle. Suomalaiset ovat lapsuudestaan saakka nähneet ympärillään olevien ihmisten humalakäyttäytymistä eri tilanteissa ja ympäristöissä. Suomalaiset eivät paheksu humalaa, sillä usein tämä toinenkin suomalainen on itse joskus humalassa.

Ennalta ehkäisevässä päihdetyössä pitäisi pyrkiä haastamaan tätä suomalaista päihdekulttuuria ja etenkin alkoholin asemaa suomalaisissa kodeissa. Alkoholin ja humalan paikkaa olisi hyvä kyseenalaistaa, kaikki muutos alkaa ongelman tiedostamisesta. Alkoholin ja humalan paikan kyseenalaistamisella pyritään vaikuttamaan asenteisiin ja toimintaan. Muutosprosessi vaatii paljon pitkäjänteistä työtä ja monipuolista keinovalikoimaa, sillä muutos edellyttää tietoihin vaikuttamista niin yksilöllisesti kuin yhteiskunnallisesti.

Päihdevalistukseksi lasketaan kaikenlainen päihdekasvatus. Päihdevalistus sisältää ainakin kolme elementtiä: sisäisen, ulkoisen ja kulttuurillisen vaikuttamisen. Valistusta täytyy aina toteuttaa näiden kolmen yhteistyönä, mikään ei voi korvata toista eikä suurinta tavoitetta saavuteta jos jokin jätetään pois.

Sisäinen vaikuttaminen: kasvatusta ja tiedon jakaminen

- päihdekasvatus ja riski- ja haittatiedon jakaminen
 - pyrkimyksenä vaikuttaa yksilöiden asenteisiin, tietoihin ja käyttäytymiseen.

Ulkoinen vaikuttaminen: säätely

- alkoholin saatavuuden ja tarjonnan rajoittaminen
- mielikuva mainonnan kieltäminen
- mediakäyttäytyminen
 - tavoitteena vähentää alkoholin näkymistä arjessa

Kulttuuriin vaikuttaminen: valistus

- päihdevalistus kasvatuksen apuna
- kampanjat, keskustelut ja signaalit, joilla pyritään virittämään ihmiset pohtimaan ja kyseenalaistamaan omaa alkoholin käyttöään
- valistuksen tarkoitus ei ole olla vain yksilötason työtä, tavoitteena vaikuttaa koko yhteiskuntaan ja kulttuuriin

Päihdekasvatuksen tärpit

- vuorovaikutteiset menetelmät; nuorille mahdollisuus keskustella ja esittää omia ajatuksia
- sosiaalinen vaikuttaminen; elämäntaitojen opetteleminen
- pitkäkestoisuus ja intensiivisyys päihdekasvatuksessa välttämättömiä, asioiden uusi käsittely lisää vaikuttavuutta
- kohderyhmän ottaminen mukaan suunnitteluun ja toteutukseen lisää viestinnän merkityksellisyyttä ja uskottavuutta
- päihdekasvatuksen kohdistaminen niin laillisiin kuin laittomiinkin päihteisiin lisää viestinnän uskottavuutta ja ymmärrettävyyttä
- mahdollisimman suurelle kohderyhmälle viestiminen

(Nuorisotutkimusverkosto – Se toimii sittenkin, kuinka päihdevalistuksesta saa selvää. 2011.)

Varhaisen puuttumisen malli

Varhaisella puuttumisella tarkoitetaan sitä, että ongelmat havaitaan ja niihin etsitään ratkaisut silloin, kun mahdollisuuksien nuoren ja perheen tukemiseen on runsaasti.

Varhaisella puuttumisella pyritään ehkäisemään ongelmien muodostumista jo ennen ongelmien muodostumista. Puuttumisessa keskeistä on vastuun kantaminen ja nuoresta välittäminen, työssä on aina oltava välittämisen lisäksi myös rohkeus ottaa asioita puheeksi.

Nuorille voidaan teetättää esimerkiksi nuorten päihdemittarin kysely (adsume), jonka perusteella voidaan keskustella nuoren päihteiden käytöstä. Kyselystä selviää muun muassa nuoren alkoholin käytön toistuvuus, määrät ja muut päihdekokeilut sekä esimerkiksi se tietävätkö nuoren vanhemmat päihteiden käytöstä.

Nuorten päihdemittarin perusteella päihteiden käytön ongelmat voidaan jakaa raittiudesta ja kokeilukäytöstä aina vaaralliseen suurkulutukseen. Nuoren kannalta oleellista on kartoittaa tässä vaiheessa nuoren voimavarat, vahvistaa ja löytää mahdollisesti uusia. Voimavarojen kartoittamisen jälkeen on määriteltävä huolen suuruus ja tätä kautta interventiosuositus. Nuoren on saatava tarvittavat jatkotoimenpiteet ja on huolehdittava että nuoren tilannetta seurataan myös jatkossa, eikä nuorta jätetä tilanteen kanssa yksin.

Huolen vyöhykkeet

Huolen vyöhykkeistä on lasten, nuorten, perheiden ja heidän kanssaan työskentelevien työntekijöiden yhteistyön työväline. Sen avulla on mahdollista selventää huolen astetta pulmatilanteissa, joissa esimerkiksi eri työntekijöiden käsitykset huolesta vaihtelevat. Huoli on jokaisen subjektiivinen kokemus, joten vyöhykkeet tarjoaa mahdollisuuden selvittää muille oman huolen sen hetkinen aste.

Työntekijän on otettava huoli puheeksi, jotta tilanteeseen löydettäisiin mahdollisimman monta toimintamahdollisuutta kyseisessä tilanteessa. Huoli voi liikkua vyöhyk-

keeltä toiselle toimintamahdollisuuksien mukaan. Vyöhykkeistön perusteena on aina subjektiivinen huoli, ei perusteeton määrittelemine. Tarkoituksena on auttaa tutki-
maan ja selkeyttämään omaa huolta, kunkin omaa toimintaa ja tukitarpeita sekä ottaa
oma huoli kunnioittavasti puheeksi asianosaisen kanssa yhteistyötä rakentaen.

Huolen vyöhykkeitä on neljä ja vyöhykkeet jakautuvat seitsemään huolen asteeseen.
Vyöhykkeissä kuvataan kaikki tilanteet huolettomuudesta suureen huoleen, jossa työn-
tekijä kokee lapsen tai nuoren olevan välittömässä vaarassa.

EI HUOLTA	PIENI HUOLI		HUOLEN HARMAA VYÖ- HYKE		SUURI HUOLI	
1	2	3	4	5	6	7
Ei huolta lainkaan.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mie- lessä; luot- tamus omiin mahdolli- suuksiin vah- va.	Huoli tai ih- mettely käy- nyt toistu- vasti mieles- sä: luotta- mus omiin mahdolli- suuksiin hy- vä. Ajatuksia lisävoimava- rojen tarpeesta.	Huoli kas- vaa; luot- tamus omiin mahdolli- suuksiin heikkenee. Mielessä toivomus lisävoimava- roista ja kontrollin* lisäämisestä.	Huoli tuntu- va; omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisä- voimavaro- jen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huolta pal- jon ja jatku- vasti; lapsi / nuori vaa- rassa. Omat keinot lop- pumassa. Lisävoimava- roja ja kont- rollia saata- va mukaan heti.	Huoli erit- tään suuri; lapsi / nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa. Muutos lap- sen tilantee- seen saatava heti.

* kontrollilla tarkoitetaan tilanteen hallinnan lisäämistä rajoittamalla epätoivottavaa
asiaa, esim. päihteiden käyttöä

STAKES. 2013.

Päihteiden käytön puheeksi otto

Yhteiset pelisäännöt ja sovitut käytännöt, joiden mukaan kaikki toimivat helpottavat yhteistä työskentelyä. Puheeksi ottoa helpottaa yhteisten pelisääntöjen hallitseminen, esimerkiksi audit-testin tekeminen kaikille tietyssä elämänvaiheessa oleville ihmisille.

Puheeksi ottamisessa on tärkeää asiakkaan ja työntekijän keskinäinen luottamus. Puheeksi ottaminen on mielletävä auttamiseksi ja välittämiseksi, sitä on seurattava ja tehtävä jatkuvasti näkyväksi. Työntekijöiden on luotettava päihdepalvelujen saatavuuteen.

Puheeksi ottamisen mahdollistaa vain sellainen kulttuuri, jossa päihteistä voidaan puhua jo ennen kuin ne ovat ongelmia. On hyväksyttävä, että asiakas ei yksin määritä sitä, mistä puhutaan ja päihteet eivät ole vain henkilökohtainen asia. Työntekijöiden päihdetietouden ylläpitäminen on tärkeää, jotta puheeksi ottamisesta todella hyödynnäisiin.

Mini-interventio

Mini-interventio eli alkoholinkäytön lyhytneuvonnan avulla voidaan:

- **ottaa asiakkaan alkoholikäyttö puheeksi**
- **tunnistaa riskikulutus**
- **antaa neuvontaa alkoholinkäytön vähentämiseksi**

Mini-intervention avulla voidaan tukea asiakasta vähentämään alkoholinkäyttöä jo ennen kuin siitä aiheutuu mainittavia haittoja. Runsas alkoholinkäyttö on syynä moniin fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin ongelmiin ja siksi työntekijän olisi hyvä ottaa alkoholinkäyttö puheeksi varhaisessa vaiheessa, ennen kuin alkoholinkäyttö voidaan nähdä ongelmana.

Mini-interventiossa tärkeää on varhainen puuttuminen. Mitä aikaisemmin riskikäyt-
töön puututaan, sitä parempi. Asiakkaan on mahdollista muuttaa juomatapaansa jo
ennen kuin se on varsinainen ongelma.

Jopa viisi minuuttia kestävä neuvonta voi vähentää suurkulutusta. Mini-interventioon
käytetään kuitenkin yleensä noin 10–15 minuuttia. Intervention jälkeen on myös suosi-
teltavaa järjestää seurantakäynti, jossa tarkastellaan tavoitteiden onnistumista.

Mini-intervention sisältö

1. Alkoholin kulutuksen kartoitus: käyttöiheys ja määrä

- Kartoituksen apuvälineenä nuorilla nuorten päihdemittari adsume tai AU-DIT-testi. Testin avulla voidaan arvioida alkoholin kulutusta ja laskea riski-pisteitä.

2. Suurkulutuksen kriteerien täytyessä sopivan palautteen antaminen ja kes-kustelu FRAMES-periaate

- *Feedback (palaute)* eli asiakkaalle tilanteeseen sopivaa palautetta
- *Responsibility (vastuu)* eli asiakkaalle annettava vastuu muutoksen tekemi-seen, luotto asiakkaaseen
- *Advice (neuvo)* eli asiakkaalle annettava suullista ja kirjallista tietoa alkoho-lista
- *Menu (tavoitteet ja toimintatavat)* eli asiakkaan kanssa on yhdessä sovit-tava tavoitteista ja toimintatavoista
- *Empathy (empatia)* eli asiakasta ei saa arvostella, on oltava empaattinen
- *Selfefficacy (kannustus)* eli asiakkaan kannustaminen